

Makale Geliş Tarihi: 18.07.2018 Yayın Kabul Tarihi: 29.11.2018

İŞ YAPMA KOLAYLIĞI KAPSAMINDA MINT ÜLKELERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME*

Nalan KANGAL** -İlhan EROĞLU*** -Mustafa Necati ÇOBAN****

Öz

Ülkelere doğrudan yabancı sermaye girişi, ödemeler dengesi ve istihdam rakamları üzerine iyileştirici bir takım avantajları beraberinde getireceği için, küresel ekonominin hâkim olduğu günümüz dünya ekonomilerinde istenilen bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Doğrudan yabancı sermayenin küresel hareketliliği ülkelerin iş yapma kolaylığı ile yakından ilgilidir. Buna göre diğer ülkelere göre nisbi anlamda daha avantajlı olduğu düşünölen iş yapma kolaylığı daha fazla olan ülkelere daha fazla doğrudan yabancı sermaye girişi beklenir. Bu bağlamda Dünya Bankası'nın geliştirmiş olduğu "İş Yapma Endeksi/ İş Kurma Kolaylığı Endeksi" ülkelerin doğrudan yabancı sermaye akımını belirleyen önemli bir göstergedir. Bu endeksin geliştirilmesindeki amaç; iş yapma kolaylığı göstergelerini bir araya getirerek dünyanın iş yapma (Doing Business) haritasını ortaya koymaktır. Böylelikle yatırım ortamının uygunluk seviyesine göre yatırımcıların karar vermesine ve yatırım için tercihlerin belirlenmesine yardımcı olması amaçlanmıştır. Bu çalışmanın amacı; Türkiye'nin de dâhil olduğu MINT ülkelerinde iş yapma kolaylığı endeksleri ışığında bir durum değerlendirmesi yapmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yatırım, İş Yapma Endeksi, MINT Ülkeleri.

AN EVALUATION on MINT COUNTRIES in REGARD to EASE of DOING BUSINESS

Abstract

Since direct capital inflow brings advantages to countries in terms of balance on payments and employment figures, it appears as a welcomed movement for the economies in our world, where is ruled by the global economy. Foreign capital's global mobility is closely related to the ease of doing business. Accordingly, it is expected for countries with ease of doing business to have more foreign capital inflow because doing business with them is more advantageous comparing to others. In this manner, World Bank's "Doing Business Index / Establishing Business Index" is a significant indicator, which determines countries' direct foreign capital flow. The purpose of developing this index is to gather the indicators for ease of doing business and construct a world map for ease of doing business. Thus, it aims to assist investors to make their decisions according to the convenience in

*Bu çalışma 9-11 Mart 2018 tarihleri arasında Mardin-Türkiye'de düzenlenen "I.ULUSLARARASI İKSAD SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ" n de sözlü olarak sunulan ve özet kongre kitabında yayınlanan bildirinin makaleye dönüştürölmüş halidir.

** Öğr. Gör. Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Almus Meslek Yüksekokulu nalan.kangal@gop.edu.tr.

*** Doç. Dr. Gaziosmanpaşa Üniversitesi İİBF, İktisat Bölümü, ilhan.eroglu@gop.edu.tr.

**** Arş. Gör. Gaziosmanpaşa Üniversitesi İİBF İktisat Bölümü , necati.coban@gop.edu.tr.

the areas they want to invest. The goal of this study is to provide a situation assessment in the light of ease of doing business index in MINT countries, which also includes Turkey.

Key Words: Investment, Doing Business Index, MINT Countries.

1.GİRİŞ

Bir dönemin parlayan yıldızları olarak öne çıkan ve iktisatçı Jim O'Neill tarafından BRIC (Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin) Ülkeleri olarak adlandırılan dünyanın hızlı yükselen yeni piyasaları olma özelliğine sahip ülkeler, 2000'li yılların başında dikkat çeken ekonomiler olarak dünya ekonomisindeki yerini almıştır. Gelişmekte olan ülkeler arasında on yıl gibi kısa sürede kendilerinden söz ettiren bu ülkeler daha sonra BRIC ülkelerinden Rusya ve Brezilya'nın ekonomi performansı diğer iki ülke olan Hindistan ve Çin'in performansının gerisinde kalmış olmasıyla alternatif yeni ülke grubu arayışlarına kapı aralamıştır. Jim O'Neill 2013 yılında, yeni bir oluşuma dikkat çekerek, Meksika, Endonezya, Nijerya ve Türkiye'yi kapsayan MINT Ülkeleri'ni gündeme taşımış ve bu ülkelerin önümüzdeki 20-25 yıllık dönemde küresel ekonominin yeni çekim merkezi olacağını ileri sürmüştür (Alkin, 2015; Hayaloğlu, 2015: 18).

Bakıldığında ilk başta kültürel ve jeopolitik farklılıklarının olmasına karşın söz konusu ülkelerin dikkat çekici ekonomik ortak özellikleri mevcuttur. Bunlardan ilki, coğrafi olarak ellerinde bulundurdukları avantajlardır. Endonezya'nın dünyanın önde gelen ekonomilerinden biri olan Çin'e ve Güney Doğu Asya'ya, Türkiye'nin büyük ve güçlü bir pazar olan Avrupa Birliği üyesi ülkelere, Orta Asya ve Orta Doğu Ülkelerine, Meksika'nın bir başka ekonomik dev olan Amerika Birleşik Devletleri'ne ve Latin Amerika'ya komşu olması ve Nijerya'nın da Afrika kıtasının lokomotif ekonomisi olabilmesi adına bir avantaja çevirebileceği iyi bir coğrafi konumda olmasıdır. Söz konusu ülkelerin ilerleyen dönemde mevcut işgücünü artıracığı, dünya piyasasının maden, enerji ve sanayi malı ihtiyacını karşılayabileceği gibi önemli öngörüler mevcuttur. Bütün bunlara ek olarak, ayrıca bu ülkeler kriz dönemlerini daha az hasarla atlattığı ve gelişme açık ekonomiler olarak değerlendirilmiştir. MINT üyesi ülkelerin son yıllarda attığı akıllıca adımlar da yine dikkatlerin bu ülkeler üzerine çekilmesine neden olmuştur. Bu adımlar; Meksika'nın petrol yatırımları, Endonezya'nın hammadde ihracına öncelik vermesi ve üretim odaklı yarımalarını arttırması, Nijerya'nın tarım sektöründe gerçekleştirdiği yatırımlar, Türkiye'nin ihracata dayalı olarak cari açığı azaltmaya çalışması ve büyümeye öncelik vermesi olarak sıralanabilir (Durotoye, 2014: 99; Yılmaz, 2015: 4-5; Alkin, 2015).

Dünya nüfusunun yaklaşık %75'i gelişmekte olan ülkelerde yaşamaktadır. Bu ülkelerin sahip olduğu nüfus artış oranı da gelişmiş ülkelere oranla hızlıdır. Gelişmekte olan ülkelerin sahip olduğu dinamik genç nüfusun tüketim alışkanlıklarının değişmesinde de etkili olduğu görülmektedir. Bu durum, gelişmekte olan ülkelerin toplam talep miktarını arttıracak ve beraberinde pazar payının artmasına

İş Yapma Kolaylığı Kapsamında MINT Ülkeleri Üzerine Bir Değerlendirme

da yol açacaktır. Bu gelişmeler doğrultusunda, cazip hale gelen söz konusu ülkelere yapılan yabancı yatırım oranlarının arttığı görülmektedir (Yardımcıoğlu, 2014: 281). Bu nokta da MINT Ülkelerinin diğer önemli ortak noktası olan sahip oldukları genç nüfusları karşımıza çıkmaktadır. MINT Ülkeleri'nin dâhil olduğu gelişmekte olan ülkelerin sahip olduğu genç ve dinamik nüfusu ilerleyen dönemde hazır işgücü anlamına gelmesi avantaj olarak görülmektedir. MINT üyesi ülkelerin sahip olduğu ve hızlı büyümelerine yol açan genç nüfuslarıdır. Bu da ilerleyen dönemlerde (yaklaşık 20 yıl boyunca) hazır işgücü anlamına gelmektedir. Ancak bu noktada büyüme için dinamik güç olabilecek genç nüfus hükümetlerce uygulanacak politikaların başarısına bağlı olacaktır. İyi bir planlama ile nüfusun eğitimi ve doğru şekilde yönlendirilmesi istenilen büyüme rakamlarını elde etmeye yardımcı olacaktır. Bu değişken hızlı ve sürdürülebilir bir büyüme için yeterli olmayacaktır. Gelişmekte olan ülkelerin önündeki bir diğer engel de yeterli sermaye birikiminin olmamasıdır (Hayaloğlu, 2015: 18). Düşük milli gelir seviyesinin bir sonucu olarak düşük tasarruf oranları beraberinde yatırım oranlarının da istenilen düzeye ulaşamamasına neden olmaktadır. Bunun için de yerli ve yabancı sermaye yatırımları ihtiyacı gündemdeki yerini korumaktadır. Yerli sermaye yatırımını kısa vadede ülkede artırmak yabancı sermaye yatırımını ülkeye çekmekten daha zordur. Zira kısa vadede yerli sermaye yatırımlarının finansmanında kullanılan ulusal tasarrufları arttırmak oldukça zor olacağı için gelişmekte olan ülkeler tasarruf açığını ancak doğrudan ya da dolaylı yabancı sermaye transferi ile kapatabilir.

Karlık (2013) doğrudan yabancı yatırımı; "bir firmanın başka bir ülkede yeni firma kurması, mevcut firmayı satın alması, onunla birleşmesi, o ülkedeki mevcut bir firmanın sermayesini artırarak ortaklık kurması yoluyla yapılan ve beraberinde teknoloji, girişimcilik, yönetim ve organizasyon becerisi getiren uzun dönemli yatırım" olarak tanımlamaktadır. 1980'li yıllardan sonra yaygınlaşan ve bütün dünya ekonomilerini etkisi altına almaya başlayan liberalleşme yanlısı ekonomi politikaları ile birlikte doğrudan yabancı yatırım sayısındaki yükseliş kayda değer oranda olmuştur. Başta gelişmekte olan ekonomiler ve devamında diğer ekonomiler ödemeler dengesi ve istihdam oranlarındaki iyileşme avantajlarını elde edebilmek için yabancı yatırımları ülkelere çekmek adına çeşitli düzenlemeler yapmışlardır. Bunların başında çeşitli vergilerden muaf olma, zengin yeraltı kaynakları, pazarın genişliği ve gelişmeye elverişli olmasının yanı sıra yatırım yapacak olan yabancı sermayeyi ülkeye çekebilmek adına cazip bir mevzuatın varlığını sayabiliriz (Adda, 2002: 132).

Doğrudan yabancı yatırımın ülke ekonomisi için yeni iş imkânlarının üretilmesi ve mali kaynakların transfer edilmesinin yanı sıra teknoloji ve sağladığı teknik bilgi ile de uluslararası piyasalarla etkileşim sağlayarak iç ve dış pazar bağlantısını kurması gibi çeşitli avantajlara sahiptir. Gerçekleştirilen teknolojik bilgi transferi ile beşeri sermaye artışı devamında verimlilik gibi olumlu etkiler ülkenin büyüme performansına olumlu katkıda bulunmaktadır (Yılmaz,2007: 15).

Bir ülkenin doğrudan yatırım için tercih edilebilmesi adına bir takım olumlu koşulları sağlaması kaçınılmazdır. Yatırım ortamının uygunluğu bu koşulların başında gelmektedir. Yatırım yapacak olan kişi ve kuruluşların uygun koşulların varlığında

karar vermesi kolaylaşmaktadır. Yatırım yapma kararlarının kolaylaştırılması ve en optimal kararın alınabilmesi için Dünya Bankası tarafından İş Yapma/İş Kurma Kolaylığı Endeksi (Doing Business) oluşturulmuştur. Bu endeks dünya ekonomilerinin sahip oldukları iş yapma/kurma adına uygun ekonomik ortam kriterlerine göre sıralanması ve diğer ülkelerle karşılaştırma imkânı sağlayan bir rapor olarak literatürde kendisine yer bulmuştur. (Koç vd, 2017: 18). Bu çalışmada Türkiye'nin de arasında bulunduğu MİNT ülkeleri üzerine İşYapma/Kurma Kolaylığı Endeksi ölçütleri çerçevesinde karşılaştırmalı bir değerlendirme yapılacaktır.

2. İş Yapma/İş Kurma Kolaylığı Endeksi

Bir ülkenin sahip olduğu yatırım ortamının yapısı gerek yerli gerekse yabancı yatırımcılar için önem arz etmektedir. Bunun içindir ki özellikle yabancı yatırımcılar karar verme sürecinde seçenekler arasından en optimalini tercih ederek fayda maksimizasyonunu gerçekleştirmeyi amaçlar. Yatırım ortamının uygunluğu ile yatırım kararı almak arasında doğrudan bir ilişki söz konusudur. İş Yapma/ İş Kurma Kolaylığı Endeksi, Dünya Bankası'nın dört öncü raporlarından birisidir ve raporun temel amacı; ülkelerin sahip olduğu yatırım ortamının uygunluğu ve iş yapma kolaylığı adına yapılan düzenlemelerin ülkelere göre değerlendirmesini yaparak bir sıralama ortaya koymaktır. Dünya Bankası, İş Yapma/ İş Kurma Kolaylığı Endeksi'ni (Doing Business) "ekonomideki ve zaman içindeki iş düzenleyici ortamlarını karşılaştırmak için kapsamlı nicel verilerin toplanıp analiz edilmesiyle ekonomileri daha verimli düzenlemeye doğru rekabet etmeye teşvik etmek ve reform için ölçülebilir kriterler sunmak" olarak tanımlamaktadır.

133 ülkeyi kapsayan raporun ilki 2003 yılı verilerinin derlendiği 2004 yılında yayımlanmıştır. 2018 yılında 15.si yayımlanan raporda 190 ülke ekonomisi kendi içlerinde kıyaslanarak sıralanmıştır. Mikro düzeyde iş ortamının sahip olduğu düzenlemelerin ölçülmesinde algıya dayalı bir anlayıştan ziyade sıralama metodunun kullanılmasıyla yatırım yapacak olan karar alıcı birimlerin daha sağlıklı tercihler yapabilmesi adına ilk olma özelliği taşıyan bir rapordur. İş Yapma/İş Kurma Endeksi ile söz konusu ülkede ticaret hacmi olarak ilk sırada gelen şehirde ticari faaliyette bulunan Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin (KOBİ) yerine getirmesi gereken zorunlu işlemlerin yapılabilmesi adına katlanacağı zaman ve maliyet sıralaması yapılarak bir işe başlamanın kolaylığı ölçülmektedir. Her yıl yayımlanan bu raporla ülkelerin sahip olduğu yatırım ortamlarının uygunluğu adına şirket kuruluşu, vergi politikaları, istihdam, lisans alma süreci ve yatırımcıların korunması gibi noktalara yoğunlaşarak işletme kurma ve devam ettirme konularında devletin koyduğu şartları yerine getirme, ülkeler arası ticaret, vergi ödeme ve bir işletmeyi kapatma gibi işlemlerin süre ve maliyetlerinin yanı sıra ülkelerindeki işletmelere yönelik olarak yapılan düzenlemelerin zaman içindeki değişiminin de değerlendirilmesine olanak sağlanır (www.doingbusiness.org, 2018; Koç vd, 2017: 18-19; Yardımcıoğlu, 2004: 283, Atıl vd, 2017: 9).

İş Yapma Kolaylığı Kapsamında MINT Ülkeleri Üzerine Bir Değerlendirme

İlk olarak 2003 yılına ait verilerin 2004 yılında yayımladığı ilk raporda ülkeler 5 kritere göre (işe başlama işlemleri, çalışanları işe alma ve işten çıkarma işlemleri, sözleşmenin uygulanması işlemleri, kredi alma işlemleri ve işin kapatılması işlemleri olarak) sıralanmışken, en son yayımlanan (2018) raporda 190 ülkelenin;

1. İşe başlama işlemleri,
2. İnşaat izinlerinin alınması işlemleri,
3. Elektrik bağlatma işlemleri,
4. Tapu siciline kayıt işlemleri,
5. Kredi alma işlemleri,
6. Azınlık pay sahibi yatırımcılarının korunması işlemleri,
7. Vergilerin ödenmesi işlemleri,
8. Sınır ötesi ticaret işlemleri,
9. Sözleşmelerin uygulanması işlemleri,
10. İflasın çözümü işlemleri

gibi 10 kritere göre ülkelerin sıralaması yapılmış, ayrıca istihdam mevzuatının esnekliği ve iş kalitesinin özellikleri ile söz konusu ülkelerin sahip olduğu koşulları ortaya koyabilmek adına açıklama niteliğine sahip bir alt başlığa da yer verilmesiyle oluşturulmaktadır. 2017 yılında hazırlanan raporda ilk kez kadınlar için; iş dünyası ve yasalar tarafından geliştirilen veriler kullanılmış, bir işletmeyi başlatmak, tapu sicil kaydı ve sözleşmeleri uygulamak gibi üç göstergeye cinsiyet bileşeni eklenmiştir (www.doingbusiness.org, 2018). Bu husustaki ana amaç dünya nüfusunun yaklaşık olarak yarısını oluşturan kadınların ekonomiye daha hızlı uyum sağlayarak istihdam içindeki payını artırmaktır. Yapılan araştırmalar ile kadın istihdam oranının yüksek seviyelerde olduğu ülke ekonomilerinin ihracat odaklı imalat sanayi yoluyla uluslararası rekabet gücünü artırdıkları sonucuna ulaşılmıştır (Atıl vd, 2017: 10).

Raporun oluşturan endeksler kendi içinde iki tür göstergeden oluştuğu düşünülebilir. İlki; düzenleyici prosedürlerin karmaşıklık seviyesi ve katlanılan maliyetlerinin ölçülmesi için örneğin şirket kurma veya elektrik bağlantısına erişim gibi söz konusu süreçlerin verimliliğini değerlendirmektir. İkincisi ise; yasal kurumların güçlülüğünün ölçülmesidir. Ülkelerin uygulamaya koydukları iş kanunlarının spesifik özellikleri değerlendirilir. Buna örnek olarak yabancı yatırımcıların korunması veya kredi alma kolaylıkları gösterilebilir.

Tablo 1’de İş Yapma/ İş Kurma Endeksinin oluşturulmasında kullanılan kriterler ve bu kriterlerin sahip olduğu alt başlıklara yer verilmiştir (Atıl vd, 2017: 13).

Tablo 1: İş Yapma Raporu'nda Yer Alan Göstergeler

Gösterge Seti	Ne Ölçülüyor?
İşe Başlama	Prosedürler, süre, maliyet ve asgari sermaye
İnşaat izinleri	Depo inşası için gereken prosedürler, süre ve maliyet ile inşaat izinlerinin verilmesinde kontrol ve emniyet mekanizmalarının kalitesi
Elektrik Temini	Elektrik bağlantısı kurmak için gereken prosedürler, süre ve maliyet ile elektrik tedarikinin güvenilirliğinin ölçümü ve elektrik kullanımı maliyeti
Tapu kaydı	Mülkiyet devri için gereken prosedürler, süre ve maliyet ile arazi yönetimi sistemlerinin kalitesi
Kredi Temini	Taşınır teminat hakları ve kredi bilgi sistemleri
Azınlık Hissedar Haklarının Korunması	İlgili taraf işlemlerinde ve kurum yönetiminde azınlık hissedar hakları
Vergi Ödeme	Vergi düzenlemeleri ile uyumlu olması için bir firmanın toplam vergi oranı, ödemeleri ve süre
Dış Ticaret	Rekabetçi avantaja sahip ürün ihracatı ile oto parçaları ithalatında süre ve maliyet
Sözleşmenin Uygulanması	Ticari anlaşmazlıkları çözmek için gereken prosedürler, süre ve maliyet ile yargı süreçlerinin kalitesi
Şirket Tasfiyesi	Ticari iflas için süre, maliyet ve toparlanma oranı ve iflasta yasal yapının gücü
İş Piyasası Düzenlemeleri	İstihdam düzenlemelerinde esneklik ve iş kalitesinin özellikleri

Kaynak: Atıl vd, 2017: 13

Dünya Bankası'nın hazırladığı "İş Yapma/ İş Kurma Endeksi 2018: İş Yaratma Reformu Raporu" 1 Haziran 2017 itibarıyla 190 ülkeyi kapsayan ve 11 kriter çerçevesinde sıralanmasıyla oluşturulmuştur (Tablo 2) (www.doingbusiness.org, 2018). Tablo 2'de yoğunluk oluşmaması adına ilk 10 ve son 10 ile MINT ülkelerinin sıralamasına yer verilmiştir.

Tablo 2'de "İş Yaratma Reformu" sloganıyla yayımlanan 2018 yılı raporunda, 2017 yılındaki dünya ülkelerinin performansları neticesinde endeks içindeki yerleri tespit edilmiştir. Raporda Yeni Zelanda Küresel İş Yapma Kolaylığında ilk sırada yer almıştır. Yeni Zelanda'yı Singapur, Danimarka, Kore, Hong Kong, ABD, İngiltere, Norveç, Gürcistan ve İsveç'in takip ettiği görülmektedir. Yine aynı raporun verilerine göre iş yapmanın en zor olduğunu ifade eden ve sıralamanın sonunda yer alan on

İş Yapma Kolaylığı Kapsamında MINT Ülkeleri Üzerine Bir Değerlendirme

ülke; Haiti, Kongo, Afganistan, Orta Afrika Cumhuriyeti, Libya, Yemen, Güney Sudan, Venezuela, Eritre ve Somali (kendi içlerinde iyiden kötüye doğru sıralanmıştır) şeklindedir. Bu çalışmada özellikle MINT Ülkelerinin kendi içinde bir kıyaslamak amaçlandığı için tablo oluşturulurken söz konusu ülkelerin rapor içinde yer alan sıralamalarına da yer verilmiştir. Tablo 2’de göre MINT Ülkelerinden Meksika’nın 49. sırada, Türkiye’nin 60. sırada, Endonezya’nın 72. ve Nijerya’nın 145. sırada olduğu görülmektedir.

Tablo 2: 2018 Dünya İş Yapma Endeksi Sıralaması

İlk 10 Ülke		MINT Ülkeleri		Son 10 Ülke	
1	Yeni Zelanda			81	Haiti
2	Singapur			82	Kongo
3	Danimarka			83	Afganistan
4	Kore	49	<i>Meksika</i>	84	Orta Afrika Cumhuriyeti
5	Hong Kong	60	<i>Türkiye</i>	85	Libya
6	ABD	72	<i>Endonezya</i>	86	Yemen
7	İngiltere	145	<i>Nijerya</i>	87	Güney Sudan
8	Norveç			88	Venezuela
9	Gürcistan			89	Eritre
10	İsveç			90	Somali

Kaynak: www.doingbusiness.org 2018 a (Erişim Tarihi: 25.02.2018)

Raporun oluşturulmasında esas olan kriterler çerçevesinde MINT Ülkeleri’nin karşılaştırmalı bir değerlendirmesi şöyledir.

2.1. İşe Başlama İşlemleri Endeksi

İşe Başlama İşlemleri Endeksi’ne göre iş kurmak isteyen bir girişimcinin yapması gereken bütün işlemler tespit edilerek bu işlemlerin (prosedürlerin) yapılması için katlanılan maliyetler ve harcanan gün sayıları karşılaştırılmaktadır. Protokollerin ve gerekli evrakların teslim edilmesi, ticaret siciline kayıt için başvurmak ve kanun gereği tutulması zorunlu olan defterlerin noter tarafından tasdik edilmesi gibi işlemlerin

tamamlanması için gerekli olan zaman (gün), işe başlayabilmek için gerekli olan maliyet (kişi başına gayri safi milli hasılanın %'si kadar) ve yine işe başlayabilmek için gerekli olan asgari sermaye miktarı (kişi başına gayri safi milli hasılanın %'si kadar) gibi kriterler göz önüne alınarak bu endeks oluşturulmaktadır. Son yıllarda hükümetler ve sivil toplum örgütlerinin ticari bilgilerin şeffaflaştırılması için bir araya geldiği gözlemlenmiştir. Burada ki amaç; şirketlerin sahip olduğu verilerin halka açılmasıdır ki bu da yatırım kararı alacak kişi ve kurumlar için küresel ekonomide kiminle çalışacağını bilmesi açısından önem arz etmektedir. İş kayıtlarının paylaşılması güven ortamının oluşmasına, piyasa istikrarını artırmaya ve iş yapma ile ilgili riskleri azaltmaya zemin hazırlamaktadır (Yardımcıoğlu, 2014: 284, Koç vd, 2017: 20, www.doingbusiness.org , 2018).

Tablo 3: MINT Ülkelerinin İşe Başlama İşlemleri Endeksi (2018)

	Meksika	Endonezya	Nijerya	Türkiye
Genel Sıralama	49	72	145	60
İşe Başlama İşlemleri Endeksi Sıralama	90	144	130	80
İşlem Sayısı (Kadın/Erkek)	8	11	8	7
Zaman (Gün)	8,5	22	18	6,5
Maliyet (Kişi Başına GSMH'nin%'si)	18,2	10,9	28,4	12,8
Asgari Sermaye (Kişi Başına GSMH'nin %'si)	0	0	0	7,8

Kaynak: www.doingbusiness.org 2018 b (Erişim Tarihi: 26.02.2018)

Tablo 3'te İşe Başlama İşlemleri Endeksi 2018 verilerine göre MINT Ülkelerinin 190 ülke arasındaki sıralamasına yer verilmiştir. MINT Ülkeleri içinde 80. Sıra ile Türkiye İşe Başlama İşlemlerinde daha avantajlı bir konuma sahiptir. Türkiye'nin 7 işlem sayısı ve 6,5 gün ile önde olduğu sıralamada Meksika (90. sıra) 8 işlem sayısı ve 8,5 günle ikinci, 8 işlem ve 18 günle Nijerya (130. sıra) üçüncü ve dördüncü olarak ta 11 işlem sayısı ve 22 günle Endonezya (144. sıra) gelmektedir. Maliyet ve ödenmesi zorunlu sermaye açısından en az maliyet sıralaması Endonezya, Türkiye, Meksika ve Nijerya şeklindedir. İş kurma maliyeti, Endonezya'da kişi başına düşen gayri safi milli hasılanın %10,9'una, Türkiye'de GSMH'nin %12,8'ine, Meksika'da GSMH'nin

İş Yapma Kolaylığı Kapsamında MINT Ülkeleri Üzerine Bir Değerlendirme

%18,2'sine ve Nijerya'da ise GSMH'nin % 28,4'üne karşılık geldiği görülmektedir. İş kurmak için istenilen asgari sermayenin ise (kişi başına gayri safi milli gelirin ödenmesi gereken asgari sermaye %) Meksika, Endonezya ve Nijerya'nın minimum sermaye miktarının olmadığı, Türkiye'nin bu ülkelerden sonra son sırada olduğu görülmektedir.

2.2. İnşaat İzinlerinin Alınması İşlemleri Endeksi

İnşaat İzinlerinin Alınması İşlemleri Endeksi, bir ülkede inşaat izinlerinin alınması esnasında yapılması zorunlu olan işlemlerdir. Sıralamada yer alacak olan ülkenin en büyük ticari şehrinde basit bir ticari mal için bir depo yapılması için gerekli prosedürlerin ve bu işlemlerin gerçekleşmesi için harcanan zaman (gün) ve maliyetler (depo değerinin %'si) ve Bina Kalite Kontrol Endeksi göz önüne alınarak hesaplanır. Mimari proje, yol ve alt yapıya katılım için yapılan ödemeler katlanılması gereken maliyetlerdir. Bina Kalite Kontrol Endeksi altı alt endeksin birleşiminde oluşturulmaktadır. Bunlardan ilki olan Bina Kuralları Endeksi, bina ile ilgili prosedürlere ulaşım kolaylığı ve izin alma işlemlerinin şeffaflığını değerlendirir. İkincisi İnşaat Öncesi Kalite Kontrol Endeksidir ve hazırlanan inşaat projelerinin onayının lisanslı ve teknik personel tarafından verilmesini değerlendirmektedir. Üçüncü olarak İnşaat Dönemi Kalite Kontrol Endeksi, inşaat yapılması esnasında yapılan denetim türlerini değerlendirir. Dördüncü endeks olan İnşaat Sonrası Kalite Kontrol Endeksi, inşaat sonrasında yapılan neticesinde zorunlu denetimlerin yapılmasını değerlendirir. Beşinci olan Sorumluluk ve Sigorta Rejimi Endeksi ise, inşaat yapımı sonrasında karşılaşılan eksiklikleri gidermek adına tarafların yükümlülüklerinin yanı sıra sigorta rejimi ve sigorta sorumluluklarını değerlendirmektedir. Son olarak Profesyonel Sertifika Endeksi ise; inşaat planlarını onaylayan, danışmanlık yapan veya denetleyen şahısların sahip olduğu nitelikleri değerlendirmektedir. Bütün bu endekslerin oluşturduğu Bina Kalite Kontrol Endeksi 0 ile 15 puan arası bir değer almaktadır. Ülkenin sahip olduğu değer yüksek olması inşaat kalite kontrol ve oluşturulan güvenlik mekanizmalarının gelişmiş olduğu anlamını taşımaktadır (Akses, 2015: 3, Koç vd, 2017: 21).

Tablo 4: MINT Ülkelerinin İnşaat İzinlerinin Alınması İşlemleri Endeksi (2018)

	Meksika	Endonezya	Nijerya	Türkiye
Genel Sıra	49	72	145	60
İnşaat İzinlerinin Alınması İşlemleri Endeksi Sıralaması	87	108	147	96
İşlem sayısı (Prosedür Sayısı)	15	17	16	18
Zaman (Gün)	76	191	116	103
Maliyet (Depo Değerinin %'si)	11,4	5	23,7	4

Bina Kalite Kontrol Endeksi	12	13	12	9,5
-----------------------------	----	----	----	-----

Kaynak: www.doingbusiness.org 2018 c (Erişim Tarihi: 27.02.2018)

Tablo 4’te İnşaat İzinlerinin Alınması İşlemleri Endeksine göre (2018) oluşturulan 190 ülke sıralamasında MINT ülkeleri yer almaktadır. Grup için en iyi sıralamaya sahip olan Meksika 87. sırada olduğu görülmektedir. Meksika’da inşaat izni alınması için 15 farklı işlemin gerçekleşmesi ve bu işlemlerin de 76 günde tamamlandığı görülmektedir. Bina Kontrol Endeksi puanı 12 olan Meksika’nın inşaat kalite kontrol ve oluşturulan güvenlik mekanizmalarının iyi düzenlendiğini göstermektedir. Meksika’yı 18 farklı işlem sayısı ve 103 gün ile Türkiye (96. sıra), 17 farklı işlem sayısı ve 191 gün ile Endonezya (108.sıra), 16 farklı işlem sayısı ve 116 gün ile Nijerya (147.sıra) takip etmektedir. Bütün bu işlemlerin halledilmesi için katlanılması gereken maliyetler -ki bunlar depo değerine yüzde olarak karşılık gelen miktardır- açısından Türkiye’de depo değerinin %4’üne, Endonezya’da %5, Meksika’da %11,4’üne ve Nijerya’da da %23,7’sine karşılık geldiği görülmektedir. Bina Kontrol Endeksi açısından Türkiye’nin 9,5 puan, Endonezya’nın 13 puanı ve Nijerya’nın 12 puanı vardır.

2.3. Elektrik Bağlatma Endeksi

Elektrik Bağlatma Endeksi; ülkedeki yerel bir işletmenin işletmesine elektrik bağlatabilmek için yapması gereken işlemler, bu işlemleri yürütmek için katlanılması gereken maliyetlere ek olarak tarife güvenilirliği ve tarife endeksinin şeffaflığına göre oluşturulmaktadır. Gerekli işlemler şebekeye bağlanmak için gerekli olan izinlerin alınması ve elektrik projesinin hazırlanmasıdır. *Tedarik Güvenilirliği ve Tarife Endeksinin Şeffaflığı Endeksi* kriterleri; yaşanan elektrik kesintilerinin ne sıklıkla ve ne kadar süre devam ettiği, enerji tedarikinin sağlandığı kaynak, kamu yönetiminin bu alanda ki düzenleyici tutumu, elektrik kesintilerini önlemek adına ayrılan finansal kaynaklar, uygulanan tarifelerin şeffaflığı ve erişebilir olması olarak sıralanabilir. *Tedarik Güvenilirliği ve Tarife Endeksinin Şeffaflığı* 0 ile 8 puan arasında bir değer alır ve yüksek olması elektrik tedarikinin güvenli ve tarifelerinin şeffaf olduğunu gösterir (Yardımcıoğlu, 2014: 285, Koç vd, 2017: 23).

MINT Ülkelerinin Elektrik Bağlatma Endeksi açısından karşılaştırmalı olarak yer verildiği Tablo 5’te Endonezya’nın 38. sırada yer aldığı görülmektedir. Endonezya’da yatırımcılar prosedür gereği 4 işlemi 34 günde ve kişi başına düşen milli gelirin %276,1’i kadar maliyete katlanarak elektrik bağlatma hizmetinden yararlanabilmektedir. Endonezya’yı 55. sırada ki yeri ile Türkiye takip etmektedir. Türkiye’de 4 işlem 55 günde ve kişi başına düşen milli gelirin %457,7’si kadar maliyete katlanmaktadır. Meksika’nın 7 işlem sayısı, 112 gün ve maliyet olarak ta kişi başına düşen milli gelirin % 334,2’si ile dünya sıralamasında 92. ve Nijerya’nın 10 işlem sayısı 166 gün ve kişi başına düşen milli gelirin % 336,7’si kadar bir maliyete karşılık 172. sırada olduğu görülmektedir. *Tedarik güvenilirliği ve tarife endeksinin şeffaflığı* kriteri

İş Yapma Kolaylığı Kapsamında MINT Ülkeleri Üzerine Bir Değerlendirme

yatırımcılar için güven verici bir unsur olarak düşünülebilir. Tablo 5'te Meksika'nın 7 ile en yüksek değere sahip olduğunu, Türkiye ve Endonezya'nın da 5 puanla bu ülkeyi takip ettiği görülmektedir.

Tablo 5: MINT Ülkelerinin Elektrik Bağlatma Endeksi (2018)

	Meksika	Endonezya	Nijerya	Türkiye
Genel Sıra	49	72	145	60
Elektrik Bağlatma Endeksi Sıralaması	92	38	172	55
İşlem Sayısı	7	4	10	4
Zaman (Gün)	112	34	166	55
Maliyet (Kişi Başına Gelirin %)	334,2	276,1	336,7	457,7
Tedarik Güvenilirliği ve Tarife Endeksinin Şeffaflığı	7	5	0	5

Kaynak: www.doingbusiness.org 2018 d (Erişim Tarihi: 27.02.2018)

2.4. Tapu Siciline Kayıt Endeksi

Tapu Siciline Kayıt Endeksi, bir şirketin başka bir şirketi satın alması ve satın alınan şirketin mülkiyet haklarını devralmak için yapılması gereken işlemlerin bütünü olarak karşımıza çıkmaktadır. İşlemlerin sayısı, bu işlemlerin kaç günde yapıldığı ve mülk değerinin %'si olarak karşımıza çıkan katlanılması öngörülen maliyetlere ek olarak Arazi İdare Sistemi Kalitesi Endeksi de bir diğer kriter olarak yer almaktadır. *Arazi İdare Sistemi Kalitesi Endeksi*; arazi sahipleri bilgilerini içeren veri tabanı, haritaların bulunduğu sistemi, coğrafi bilgi sistemi, gayrimenkul sahiplerini içeren veri tabanı arasındaki bilgi akışını oluşturmaktadır. Arazi ve gayrimenkul sahiplerinin bilgilerine ulaşılabilir olması, ücret akışı, şikâyet ve istekleri değerlendirecek özel bir mekanizmanın oluşturulması, sektörle ilgili istatistiksel verilerin yayınlanması, arazi uyumsuzlukların önlenmesi çalışmaları ve bunların çözümü için oluşturulan mekanizmaların varlığı bu endeksi oluşturan kriterlerdir. Arazi İdare Sistemi Kalitesi Endeksi 0 ile 30 arasında bir değer almaktadır. Ülkenin sahip olduğu endeks değerinin yüksek olması arazi idare sisteminin iyi bir şekilde işlediğini göstermektedir. Tapu sicilinin kayıt altına alınması yatırım, büyüme ve üretkenliği artırmaktadır. Kayıtlara ulaşabilmek şeffaflık ortamı yaratacak bu da arazi yönetim sisteminin kalitesi için

önem arz edecektir. Devamında gayrimenkul piyasasının etkinliği artacak, sistem sayesinde hizmeti sunan ile hizmeti alan taraflar arasında asimetrik bilginin ortadan kalkmasına yardımcı olacaktır (Akses, 2015: 6, Koç vd, 2017: 24, www.doingbusiness.org, 2018).

Tablo 6: MINT Ülkelerinin Tapu Sicil Kayıt Endeksi (2018)

	Meksika	Endonezya	Nijerya	Türkiye
Genel Sıra	49	72	145	60
Tapu Siciline Kayıt Endeksi	99	106	179	46
İşlem Sayısı	8	5	12	7
Süre (Gün)	42	25	76	7
Maliyet (Mülk Değerinin %'si)	5,8	8,4	10,1	3
Arazi İdare Sistemi Kalitesi Endeksi	16	11,5	8	21,5

Kaynak: www.doingbusiness.org 2018 e (Erişim Tarihi: 27.02.2018)

Tablo 6'da MINT Ülkeleri 2018 yılı verileri ile Tapu Sicil Kayıt Endeksine göre karşılaştırılmıştır. Türkiye'nin diğer üyelere göre daha iyi bir yer edinerek Tapu Sicil Kayıt Endeksinde 46. sırada yer aldığı görülmektedir. Toplamda 7 işlem sayısı 7 gün gibi kısa zamanda tamamlanmakta ve maliyeti de mülk değerinin %3'ü kadardır. Türkiye'yi 8 işlem, 42 gün ve mülk değerinin %5,8'i kadar maliyetle 99. sırada yer alan Meksika takip etmektedir. 106.sırada ki Endonezya 5 işlem, 25 gün ve mülk değerinin %8,4'ü kadar masrafa sahiptir. 179.sırada yer alan Nijerya da ise işlem sayısı 12, bu işlemleri yapmak için gerekli gün sayısı 76 ve mülk değerinin %10,1'i kadar masraf çıkmaktadır. Arazi İdare Sistemi Endeksine göre ise en iyi durumda olan (üst değer olan 30 puana yakınlık) 21,5 puan ile Türkiye'dir. Türkiye'yi Meksika, Endonezya ve Nijerya izlemektedir.

2.5. Kredi Alma Endeksi

Kredi Alma Endeksi, borç alan ile borç verenlerin sahip oldukları kredi bilgilerinin paylaşımı ve tarafların yasal hakları ilişkin değerlendirilmede bulunmak için bir takım göstergelerin birleşiminden oluşturulmuştur. Bu göstergeler; Yasal Hakların Gücü Endeksi, Kredi Bilgi Derinlik Endeksi, Kredi Bilgi Bürosu Kapsamı, Kredi Kayıt Bürosu Kapsamı şeklinde sıralanabilir. *Yasal Hakların Gücü Endeksi*, borç vermeyi kolaylaştırmak adına bir takım özellikleri söz konusu ülkenin sahip olduğu teminat ve iflas kanunları kapsamında olup olmadığı ve bu kanunların tarafların haklarını ne derece koruduğu konusunda bir ölçüm yapar. Başka bir ifade ile bu endeks kredilendirmeyi kolaylaştırmayı ölçer. Endeks 0 ile 12 puan arasında bir değer alır ve

İş Yapma Kolaylığı Kapsamında MINT Ülkeleri Üzerine Bir Değerlendirme

ülkenin sahip olduğu değer 12 puana ne kadar yakınsa o ülkenin uygulamaya koyduğu teminat ve iflas kanunlarının krediye erişimi kolaylaştırmak için oluşturulduğunu gösterir. *Kredi Bilgi Derinlik Endeksi*, bir kredi bürosu veya bir kredi sicilinde bulunan kredi bilgilerinin kapsamını ve erişilebilirliğini etkileyen kurallar ile uygulamaları ölçer. Endeks 0 ile 8 puan arasında bir değer alır. Ülkenin sahip olduğu puanın yüksek olması, alınan kredi kararlarını kolaylaştırmak adına kredi bürosundan veya kredi sicilinden kredi bilgisine erişilebilirliğin kolay olduğu anlamına gelmektedir. *Kredi Kayıt Bürosu*, 1 Ocak 2017 tarihinden sonra kredi talep eden birey ve şirketlerin kredi kayıt defterindeki (son 5 yılda içinde ki) sayılarının ülkenin yetişkin nüfusa oranını göstermektedir. Bu kayıtlar Merkez Bankası veya banka müfettişleri tarafından tutulmaktadır. Bu oran, devlet tarafından ülke yetişkin nüfusunun ne kadarlık bir kısmı ile ilgili kredi bilgi kayıtlarının tutulduğunu gösterir ve bir diğer adı da resmi sicil kapsamıdır. Herhangi bir sicil kayıt bürosunun olmaması durumunda değer % 0,0 olacaktır. *Kredi Bilgi Bürosu*, finansal sistemde borçlunun güvenilirliğini göstermek adına bilgilerinin kayıt altına alınması esasına dayalı ve kredi verenler arasında kredi bilgilerinin erişilmesine yardımcı olan özel firma ya da kar amacı gütmeyen özel organizasyonlardır. 1 Ocak 2017 tarihi itibarıyla bir kredi bürosunun veri tabanında listelenen kişi ve şirketlerin sayısını, son beş yıl içindeki borçlanma geçmişinin yanı sıra, bankacılık sektöründe borçlanma geçmişi olmayan kişi ve şirketlerin sayısını rapor etmektedir. Söz konusu ülkede son beş yıl içinde kredi talebinde bulunan veya kullanan birey veya şirketlerin o ülkedeki yetişkin nüfusa (25 yaş ve üzeri) oranını % olarak ifade etmektedir. Bu oran ülkedeki yetişkin nüfusun ne kadarlık kısmı hakkında kredi bilgisinin olduğunu göstermektedir (www.doingbusiness.org, 2018, Koç vd, 2017: 25).

Tablo 7: MINT Ülkelerinin Kredi Alma Endeksi (2018)

	Meksika	Endonezya	Nijerya	Türkiye
Genel Sıra	49	72	145	60
Kredi Alma Endeksi Sıralaması	6	55	6	77
Yasal Hakların Gücü Endeksi	10	6	10	4
Kredi Derinliği Bilgi Endeksi	8	7	8	7
Kredi Kayıt Kapsamı(Yetişkinlerin %'si)	0,0	55,3	0,1	80,2
Kredi Bürosu Kapsamı(Yetişkinlerin %'si)	100,0	18,3	7,8	0,0

Kaynak: www.doingbusiness.org 2018 f (Erişim Tarihi: 28.02.2018)

Tablo 7’de MINT Ülkeleri Kredi Alma Endeksi açısından incelenmiştir. Tabloda Nijerya ve Meksika’nın 2018 verilerine göre kredi kullanma endeksinde 6. sırayı paylaştığı görülmektedir. Teminat ve iflas kanunlarının kredi almayı kolaylaştırması anlamına gelen ve üst sınırın 12 olduğu Yasal Hakların Gücü Endeksi bu iki ülkede 10 puandır. Nijerya ve Meksika’nın Kredi Derinliği Endeksinde 8 puana sahip olması ise bu ülkelerde kredi kararlarını daha kolay almak adına kredi bilgisine erişimin kolay olduğu anlamına gelir. Kredi kayıt kapsamı Nijerya’da %0,1 ve Meksika’da %0,0 olarak verilmiştir. Bu da bu iki ülkede kredi kaydı yapan resmi sicil büroların olmadığı anlamına gelmektedir. Nijerya’da yetişkin nüfusun %7,8’inin Meksika’da da yetişkin nüfusun %100’ünün kredi bilgilerinin bulunduğu özel firma veya kâr amacı gütmeyen özel organizasyonların olduğu anlamını taşımaktadır. 55.sırada yer alan Endonezya’nın Yasal Hakların Gücü Endeksinde 6 puana, Kredi Derinliği Endeksinde 7 puana sahiptir. Endonezya’daki kredi kaydı bulunan yetişkin nüfusun %55,3’ünün bilgilerinin devlet tarafından tutulan kredi bilgi sisteminde, %18,3’ünün bilgilerinin de özel firmalar tarafından tutulan bilgi sisteminde yer aldığı görülmektedir. Son olarak 77. Sırada yer alan Türkiye ise Yasal Hakların Gücü Endeksinde 4 puana, Kredi Derinliği Endeksinde 7 puana sahiptir. Türkiye’deki kredi kaydı bulunan yetişkin nüfusun %80,2’sinin bilgilerinin devlet tarafından tutulan kredi bilgi sisteminde yer aldığı görülmektedir. Türkiye’de kredi bilgisinin kayıt altına alan özel şirketlerin veya kâr amacı gütmeyen özel organizasyonların bulunmadığı görülmektedir.

2.6. Azınlık Pay Sahibi Yatırımcıların Korunması Endeksi

Azınlık Pay Sahibi Yatırımcıların Korunması Endeksi, işletmedeki yönetim yetkisinin veya işletmenin sahip olduğu mal varlığının iyi kullanılmamasına karşı şirketteki azınlıkta olan yatırımcıların çıkarlarını koruma seviyesini belirlemek için kullanılır. Bu endeks Çıkar Çatışmasını Düzenleme ve Hissedar Yönetim Endeksi’nden oluşmaktadır. *Çıkar Çatışmasını Düzenleme Endeksi*, üç alt endeksin ortalaması alınarak oluşturulan ve 0 ile 10 arasında değer alan bir endekstir. Ülkenin sahip olduğu değer 10 puana yakın olması çıkar çatışmalarının daha iyi bir şekilde düzenlendiğini ifade etmektedir. Bunlardan birincisi olan *Açığa Çıkarma Endeksi*, işletme içinde yürütülen işlemlerin incelenmesi ve onaylanması süreçlerinin hızlı ve düzenli olarak hissedarlara bildirilmesini ölçer. İkincisi olan *Yöneticinin Güvenilirlik Derecesi Endeksi*, işletme içinde azınlıkta olan yatırımcıların aleyhine yöneticinin herhangi bir kararına karşı yargıya başvurabilme, kâr payına el koyma, hapis cezası ve sözleşmenin feshi gibi başvurabileceği yolların varlığını ölçmektedir. *Hissedarların Belge Erişim Kolaylığı Endeksi*, şirkette hissesi bulunan kişilerin şirket ile ilgili belgelere ulaşabilmesi ve açılacak olan davada elde edilen bu belgeleri delil olarak kullanabilmesinin yanı sıra mahkeme masraflarını da şirketten alabilmelerini değerlendirir.

Hissedar Yönetim Endeksi de üç alt endeksin ortalaması alınarak oluşturulur. Bu endeks 0 ile 10 arasında bir değer alır. Söz konusu ülkenin sahip olduğu puanın yüksek olması o ülkede yönetimde hissedarların daha güçlü haklara sahip olduğunu ifade eder. Bu endeksi oluşturan ilk alt endeks *Hissedar Hakları Endeksi*’dir ve şirket ile

İş Yapma Kolaylığı Kapsamında MINT Ülkeleri Üzerine Bir Değerlendirme

ilgili alınan kararlarda hisse sahiplerinin sahip olduğu hakları ve rolleri değerlendirmektedir. İkincisi olan *Sahiplenme ve Kontrol Derecesi Endeksi*, yönetimin yanlış adımlarından hisse sahiplerinin ne derece korunduğunu ölçer. Son olarak *Şirket Şeffaflığı Derecesi Endeksi* ise şirket şeffaflığını ölçmektedir (www.doingbusiness.org , Koç vd, 2017: 27).

Tablo 8: MINT Ülkelerinin Azınlık Pay Sahibi Yatırımcıların Korunması Endeksi (2018)

	Meksika	Endonezya	Nijerya	Türkiye
Genel Sıra	49	72	145	60
Azınlık Yatırımcıların Koruma Endeksi Sıralaması	62	43	33	20
Çıkar Çatışması Düzenleme Endeksi Kapsamı	6	5,7	7	6,7
Hissedar Yönetim Endeksi	5,7	7	6,3	7,7

Kaynak: www.doingbusiness.org 2018 g (Erişim Tarihi: 01.03.2018)

Tablo 8 MINT Ülkeleri'nin Azınlık Pay Sahibi Yatırımcıların Korunması Endeksi'nin 2018 yılı verileri kullanılarak oluşturulmuştur. Türkiye endekste 20.sıra ile diğer ülkelerin önüne geçmiştir. Türkiye'nin puanları 10 üzerinde 6,7 puan Çıkar Çatışması Düzenleme Endeksinden ve 10 üzerinden 7,7 puan Hissedar Yönetim Endeksinden alınmıştır. Türkiye'yi 33.sıra ile Nijerya, 43. sıra ile Endonezya ve 62.sıra ile Meksika takip etmektedir.

2.7. Vergilerin Ödenmesi Endeksi

Vergilerin Ödenmesi Endeksi, bir yılda orta büyüklükteki şirketlerin ödemesi gereken vergi ve katkı payları ile bu ödemelerin şirket için yüklenilmesi gereken giderleri ölçmektir. Bir yılda yapılması gerek ödeme sayısını ifade eden *Ödemeler*, ödenmesi gereken vergi ve katkı payının hazırlanması, dosyalanması ve ödenmesi için gereken zamanı değerlendiren *Zaman*, ödenen vergi ve katkı paylarının toplam kâra oranını ölçen *Toplam Vergi Oranı ve Katkı Oranı* ve KDV iadesine uyma süresi, KDV iade zamanı, kurumlar vergisi denetimine uyma süresi ve kurumlar vergisi denetimini tamamlama zamanı gibi bileşenlerden oluşan *Portfiltrasyon* gibi alt endekslerin bir araya gelmesi ile oluşturulur.

Tablo 9: MINT Ülkelerinin Vergilerin Ödenmesi Endeksi (2018)

	Meksika	Endonezya	Nijerya	Türkiye
Genel	49	72	145	60
Vergi Ödemesi Endeksi Sıralaması	115	144	171	88
Ödemeler (Yıl Başına)	6	43	59	11
Zaman (Saat)	240,5	207,5	366	215,5
Toplam Vergi Oranı ve Katkı Oranı (Kârın %'si)	52,1	30,3	34,8	41
Portfiltrasyon Dizini	40,51	68,82	47,48	50,00

Kaynak: www.doingbusiness.org 2018 h (Erişim Tarihi: 03.03. 2018)

Tablo 9'da MINT Ülkelerinin 2018 verilerine göre Vergi Ödemesi Endeksi açısından incelenmiştir. Ülkeler arasında vergi ödemesi endeksine göre 190 ülke arasında 88.sırada olan Türkiye 11 ödeme sayısı, 215,5 saat işlemleri gerçekleştirme süresi, % 41olan ödenen vergi oranlarının toplam kâra oranı ile ve 50 puanlık portfiltrasyon düzeyine sahiptir. MINT ülkeri arasında Türkiye'yi 6 ödeme sayısı, 240,5 saat işlemleri gerçekleştirme süresi, %52,1 olan ödenen vergi oranlarının toplam kâra oranı ile ve 40,51 puanlık portfiltrasyon ile Meksika takip etmektedir. 144. sırada olan Endonezya 43 ödeme sayısı, 207,5 saat işlemleri gerçekleştirme süresi, %30,3 olan ödenen vergi oranlarının toplam kâra oranı ile ve 68,82 puanlık portfiltrasyona sahiptir. 171. sırada yer alan Nijerya'nın ise yıllık 59 ödeme sayısı, 366 saat işlemleri gerçekleştirme süresi vardır. Ödenen vergi oranlarının toplam kâra oranı %34,8 ve portfiltrasyon puanı 50'dir.

2.8. Sınır Ötesi Ticaret Endeksi

Sınır Ötesi Ticaret Endeksi, malların ihracat ve ithalatının lojistik süreci ile ilişkili zaman ve katlanılan maliyeti ölçmektedir. *İthalat/İhracat İçin Gerekli Sınır Uyumu* ticarete konu olan malların liman veya sınır idaresindeki işlemlerinin ülkenin sahip olduğu gümrük kanunları çerçevesinde yapılan gümrük ve denetim kurallarının uygulanabilmesi için gerekli olan zaman (saat) ve maliyeti (dolar) ifade etmektedir. *İthalat/İhracat İçin Gerekli Belge Uyumu* ise ticarete konu olan malların taşınması, gerekli gümrük prosedürleri, liman veya sınır geçişlerinde kullanılması zorunlu belgelerin; elde edilmesi (belgenin verilmesi ve damgalanması için geçen zaman gibi), hazırlanması, işlenmesi (ilgili makamın gerekli sertifikayı vermesi gibi), sunulması

İş Yapma Kolaylığı Kapsamında MINT Ülkeleri Üzerine Bir Değerlendirme

(maktuzun gönderilmesi gibi) için geçen zaman (saat) ve bu işlemler için katılan maliyeti (dolar) içinde barındırmaktadır (www.doingbusiness.org, 2018).

Tablo 10: MINT Ülkelerinin Sınır Ötesi Ticaret Endeksi (2018)

	Meksika	Endonezya	Nijerya	Türkiye
Genel	49	72	145	60
Sınır Ötesi Ticaret Endeksi Sıralaması	63	112	183	71
İhracat İçin Gerekli Süre: Sınır Uyumu (Saat)	20,4	48	135	16
İhracat İçin Gerekli Süre: Belge Uyumu (Saat)	400	250	786	376
İhracat Bedeli: Sınır Uyumu (Dolar)	8	60	131	5
İhracat Bedeli: Belge Uyumu (Dolar)	60	130	250	87
İthalat İçin Gerekli Süre: Sınır Uyumu (Saat)	44,2	80	284	41
İthalat İçin Gerekli Süre: Belge Uyumu (Saat)	450	384	1077	655
İthalat Bedeli: Sınır Uyumu (Dolar)	17,6	119	173	11
İthalat Bedeli: Belge Uyumu (Dolar)	100	160	564	142

Kaynak: www.doingbusiness.org 2018 1 (Erişim Tarihi: 03.03.2018)

Tablo 10'da MINT ülkelerinin 190 dünya ülkesi içindeki Sınır Ötesi Ticaret Endeksindeki sıralamalarına yer verilmiştir. 63.sırada olan Meksika'nın ihracat işlemleri için 20,4 saate ve 8 dolar maliyete, ithalat işlemleri için de 44,2 saat 17,6 dolar maliyete katlanmak zorunda olduğu görülmektedir. Buna ek olarak ihracat işlemleri için gerekli belgelerin hazırlanması ve gerekli makamlara ulaştırılması vb işlemler için de; ihracat için 400 saate ve 60 dolara, ithalat için de 450 saat ve 100 dolar maliyete katlanması gerektiği görülmektedir. Meksika'yı 71.sıra ile Türkiye, 112.sıra ile Endonezya e 183.sıra ile Nijerya takip etmektedir.

2.9. Sözleşmelerin Uygulanması Endeksi

Sözleşmelerin Uygulanması Endeksi, ticari bir anlaşmazlığın yerel ilk derece mahkemelerinde ve kaliteli bir süreç ile çözülmesi için gereken *zamanı* (saat) ve bu işlemlerin yürütülebilmesi için katlanması gereken mahkeme masrafları, avukat ücreti ve icra gibi masraflardan oluşan *maliyeti* (sözleşme bedelinin/talep değerinin %'si) ölçer. Bunun yanı sıra da söz konusu ülkenin sahip olduğu adalet sisteminin kalitesi ve verimliliğini artırmak adına yürütülen uygulamaları da değerlendirir. Sözleşmelerin Uygulanması Endeksi; *zaman*, *maliyet* ve *Adalet Sürecinin Kalitesi Endeksi*'nin bileşiminden oluşur. *Adalet Sürecinin Kalitesi Endeksi* bir dizi alt endeksten oluşmaktadır. Bunlardan ilki *Mahkeme Yapısı ve Yargılama Endeksi*'dir. Ülkenin sahip olduğu uzmanlaşmış ticari mahkemeleri, standart prosedürleri, yargılama için kullanılan ölçüleri değerlendirir. *İkincisi Dava Yönetim Endeksi*'dir. Dava zamanları, davaların ertelenme sürelerine dair düzenlenen yönetmeliklerin varlığı, mahkeme öncesi tarafların bir araya getirilip getirilmemesi, hâkim, savcı ve avukatlar için oluşturulmuş bir elektronik dava yönetim sisteminin varlığını değerlendirmektedir. Üçüncü ve de sonuncusu *Mahkeme Otomasyon Endeksi*'dir. Dava başvurusunun yapılacağı, davalının savunmasının alınabileceği, mahkeme masraflarının ödenebileceği ve yargılamanın sonuçlanmasından sonra kararın yayınlanabileceği elektronik bir ortamın varlığını ölçer. *Adalet Sürecinin Kalitesi Endeksi* 0 ile 18 arasında bir değer almaktadır. Değer ne kadar büyük olursa ülkedeki adli sürecin daha iyi ve etkin olduğu anlamına gelmektedir (www.doingbusiness.org, 2018, Koç vd, 2017: 30-31).

Tablo 11'de MINT Ülkeleri'nin 190 ülke arasında Sözleşme Uygulama Endeksi 2018 yılı sıralaması verilmiştir. Tabloda Türkiye'nin söz konusu endekste 30.sırada yer aldığı görülmektedir. Sözleşmenin yürütülmesi için 580 güne, sözleşme bedelinin %24,9'u kadar bir maliyete katlanıldığı ve 13 puanlık Adalet Sürecinin Kalitesi Endeksi değerine sahip olduğu görülmektedir. Türkiye'yi 41.sıradaki yeri ile Meksika takip etmektedir. Meksika; 350 saat sözleşme bedelinin %33,5'i kadar maliyet ve 9,5 Adalet Sürecinin Kalitesi Endeksi puana sahiptir. 96.sıradaki Nijerya ise 447 saat, %42 oranında maliyet ve 8 Adalet Sürecinin Kalitesi Endeksi puana sahiptir. Endonezya'ya baktığımızda 390 saat, %74 kadar katlanması gereken maliyet ve 8 Adalet Sürecinin Kalitesi Endeksi puanı görmekteyiz.

İş Yapma Kolaylığı Kapsamında MINT Ülkeleri Üzerine Bir Değerlendirme

Tablo 11: MINT Ülkelerinin Sözleşme Uygulanması Endeksi (2018)

	Meksika	Endonezya	Nijerya	Türkiye
Genel Sıralama	49	72	145	60
Sözleşmenin Uygulanması Endeksi Sıralaması	41	145	96	30
Zaman (Saat)	350	390	447	580
Maliyet (Talep Değerinin %)	33,5	74,0	42,0	24,9
Adalet Sürecinin Kalitesi Endeksi	9,5	8	8	13,0

Kaynak: www.doingbusiness.org 2018 i (Erişim Tarihi: 03.03.2018)

2.10. İflasın Çözümü Endeksi

İflas, borç yükümlüsü olan tacirin söz konusu borcunun ödeyememesidir. İflasın Çözümü Endeksi; alacakların tahsili için şirketin yeniden organizasyonu, tasfiye edilmesi veya icra yoluna başvurarak ne kadarlık bir tahsilat yapılacağını gösteren *Kurtarma Oranı* (dolar başına cent), alacak tahsilatı için ticari bir iflas neticesinde şirketin tasfiye prosedürleri için gereken *zaman* (yıl), bütün bu işlemler için katlanılması gereken ve borçlunun mülkünün %'si ile ifade edilen *maliyet*, iflasın çözümü için gerekli yasal düzenlemelerin gücü ve kalitesi olarak ifade edilen *İflas Çerçeve Gücü Endeksinin* bileşiminden oluşturulmuştur. *İflas Çerçeve Gücü Endeksi* kendi içinde dört alt endeksten oluşmaktadır. İlki olan *Yargılamanın Başlama Endeksi*; iflas neticesinde borçlu ve alacaklının tasfiye veya yeniden organizasyonu başlatıp başlatamamasına ek olarak iflas davasının başlatılabilmesi için bir takım standartlardan (likidite ve bilanço testleri vb) oluşmaktadır. İkincisi *Borçlu Mallarının Yönetimi Endeksi*; iflas öncesi verilen imtiyaz ve karşılık olarak gösterilen malların değerinin altında sayılma işlemlerinin iptal edilip edilemediğini, borçlunun borç sözleşmesinden doğan görevlerini yerine getirip getiremediğini ölçer. Üçüncüsü *Yeniden Organizasyon İşlemleri Endeksi* ise; iflas sonrası tekrar veya yeniden organizasyon durumunun değerlendirilmesi ve içeriğini değerlendirmektedir. Son olarak *Alacaklıların İştiraki Endeksi* ise iflas sonrasında alacaklı olan kesimin yapılacak olan tasfiye, yeniden organizasyon gibi işlemlerin yürütülmesi süreçlerine dâhil olma ve sahip oldukları hakları değerlendirmektedir. *İflas Çerçeve Gücü Endeksi* 0 ile 16 arasında bir değer almaktadır. Değerin yüksek olması, durumuna göre şirketin yeniden organizasyonu veya tasfiyesi için hazırlanan iflas mevzuatının iyi tasarlanmış olduğu anlamını taşır. Bunun için yapılan reformlar içinde yeniden yapılanmaya dair iyileştirilen veya başlatılan yeni prosedürler olmuştur. Bu gelişmeler neticesinde,

işletmelerin yeniden yapılanması finansal zorluk yaşayan işletmeler için daha fazla seçilen bir yol olmaya başlamıştır (www.doingbusiness.org, 2018, Koç vd, 2017; 32).

Tablo 12: MINT Ülkelerinin İflas Çözümü Endeksi (2018)

	Meksika	Endonezya	Nijerya	Türkiye
Genel Sıralama	49	72	145	60
İflasın Çözümü Endeksi Sıralaması	31	38	145	139
Kurtarma Oranı (Dolar Başına Cent)	67,6	64,3	27,8	15,3
Zaman (Yıl)	1,8	1,1	2	5
Maliyet (Mülkün %'si)	18,0	22,0	22,0	14,5
İflas Çerçeve Gücü Endeksi	11,5	10,5	5	8

Kaynak: www.doingbusiness.org 2018 j (Erişim Tarihi: 03.03.2018)

Tablo 12'de MINT Ülkeleri'nin 190 ülke içindeki İflasın Çözümü Endeksi 2018 yılı sıralaması verilmiştir. Meksika'nın dünyada 31.sırada yer aldığı görülmektedir. Meksika'nın sahip olduğu ve alacakların tahsilatı için yapılacak olan işlemlerden (tasfiye veya yeniden organizasyon) elde edilecek tahsilat dolar başına 67,6 cent, bu işlemler için gerekli olan süre 1,8 yıl, bütün bu işlemleri yürütebilmek için borçlunun mülkünün Endeksi %18'i kadar maliyete katlanma zorunluluğu vardır. İflasın çözümü için gerekli olan yasal mevzuatın gücü ve kalitesi olarak ifade edilen İflas Çerçeve Gücü puanı da 11,5'tir. Meksika'yı 38.sırada olan Endonezya takip etmektedir. Endonezya dolar başına 64,3 cent'lik kurtarma oranı, 1,1 yıllık süre, % 22 oranında maliyet ve 10,5 puanlık İflas Çerçeve Gücü Endeksine sahiptir. 139.sırada olan Türkiye ise dolar başına 15,3 cent'lik kurtarma oranına, 5 yıl, %14,5'lik maliyet oranına ve 8 puanlık İflas Çerçeve Gücü Endeksine sahiptir. Nijerya; dolar başına 27,8 cent'lik kurtarma oranı, 2 yıl, %22'lik maliyet oranı ve 5 puanlık İflas Çerçeve Gücü Endeksi ile dünya sıralamasında 145. sırada yer almaktadır.

2.11. İstihdam Mevzuatının Esnekliği ve İş Kalitesinin Özellikleri

2018 yılı İş Yapma Kolaylığı Endeksi Raporu ülkelerin sahip olduğu işgücü piyasalarının yapılarını açıklamak adına bazı kriterlere de yer vermektedir. Bu kriterler diğer on endekte olduğu gibi ülkeleri sıralama esasına sahip değildir. Burada asıl amaç söz konusu ülkenin sahip olduğu istihdam koşullarının esnekliği ve iş kalitesinin özellikleri hakkında bilgi edinmektir. İstihdam koşullarının esnekliği; istihdam edilen personelin sözleşme yükümlülükleri, kıdem tazminatı, istihdam alanları, çalışma saatleri, doğum izninin bulunması, ücretli hasta izni, iş yerinde kadın ve erkek

İş Yapma Kolaylığı Kapsamında MINT Ülkeleri Üzerine Bir Değerlendirme

çalışanlara eşit haklara sahip olması, iş güvencesi, işten çıkarma maliyetleri, işsizlik sigortasının uygulanması, eşit işe eşit ücret uygulaması ve iş kalitesi gibi başlıkları içermektedir (www.doingbusiness.org, 2018, Koç vd, 2017: 33).

İşgücü piyasasına yönelik *İş Kalitesini* temsil eden göstergelerden bazıları aşağıdaki gibidir:

- Bir ülkede eşit işe eşit ücret verilmesi ile ilgili kanunların bulunup bulunmadığı,
- İşe alma/kiralamada cinsiyet ayrımı ile ilgili zorlayıcı kuralların olup olmadığı,
- Doğum nedeniyle işten belirli bir süre ayrılma durumunda çalışana ücretli veya ücretsiz izin kullandırılması ile ilgili zorlayıcı kuralların olup olmadığı,
- Doğum nedeniyle verilen ücretli iznin minimum süresi,
- Bir çalışanın 1 yılda ücretli hastalık izni hakkının (5 gün gibi) olup olmadığı,
- İş başında eğitim/staj kapsamındaki çalışana ücret ödenip ödenmediği (işçiye maliyet yüklemeyen iş başında eğitimin varlığı),
- Bir yıl belirli bir işte çalışmış bir personelin işten çıkarılması durumunda işsizlik kontrolü ile ilgili bir mekanizmanın olup olmadığı,
- Bir çalışanın bir sendika/birlik kurabilmesi veya üye olabilmesi (sendikal özgürlük),
- Bir çalışanın haklarının ihlali durumunda başvurabileceği idari veya yargısal bir destek mekanizmasının olup olmadığı,
- İş denetim sisteminin olup olmaması (Koç vd, 2018: 33).

3. MINT Ülkeleri'nin İş Yapabilme Kolaylığı Kapsamında Uyguladığı Reformlar

15.si yayımlanan İş Yapma/Kurma Kolaylığı Endeksi'nin 2018 yılı verileri incelendiğinde 1 Haziran 2016 - 1 Haziran 2017 dönemi arasında toplamda 190 ülkede 264 adet düzenleyici reformun gerçekleştiği görülmüştür. Bu dönemde en çok yapılan reformların iş kurma ve kredi alma hususundaki karmaşıklığa yol açan uygulamaların düzenlenmesi ve yüksek maliyetlerin aşağı çekilmesi için yapıldığı tespit edilmiştir. Yine 2016/2017 döneminde sınır ötesi ticaret alanında yapılan düzenleyici reformlar dikkat çekmiştir. 2018 İş Yapma/Kurma Kolaylığı raporunda izlenen alanlarda en çok düzenleme yapan ve 2017 yılının en gelişmiş ilk on ülkesi; Brunei Darussalam, Tayland, Malavi, Kosova, Hindistan, Özbekistan, Zambiya, Nijerya, Cibuti ve El Salvador olmuştur.

2018 İş Yapma/Kurma Kolaylığı raporunun verileri dikkate alındığında MINT Ülkeleri'nin bu dönemde yapmış oldukları bir dizi reform ve düzenleme karşımıza çıkmaktadır.

Meksika; Elektrik Bağlatma İşlemleri kapsamında, elektrik arz güvenliğini artırmak adına akıllı sayaç uygulamasını hayata geçirmiş ve orta gerilim ağını

genişleterek güç servisini uzaktan kurmak için yeni bir sistem kurmuştur. İnşaat İzinlerinin Alınması İşlemleri ve Tapu Siciline Kayıt İşlemleri çerçevesinde yaptığı düzenlemeler dikkati çekmiştir. İnşaat ruhsat ücretlerini ve tapuların daha pahalıya kaydedilmesi anlamına gelen belediye tapu devri vergisini artırmıştır.

Endonezya; İşe Başlama İşlemleri kapsamında sınırlı sorumlu şirketler için başlangıç ücretini düşürmüş ve daha az maliyetle iş kurmayı başarmıştır. Elektrik Bağlatma İşlemleri için; bağlantıyı ve dâhili kablolama sertifikası ücretini düşürmüş ve bağlantı uygulamalarını kolaylaştırarak elektrik alma işlemini de kolaylaştırmıştır. Bunun yanında, Tapu Siciline Kayıt işlemleri için; transfer vergilerini azaltmış bununla da tapu işlemlerini kolaylaştırmıştır. Kredi Alma İşlemleri için; yeni bir kredi bürosu açarak kredi bilgilerine erişimi kolaylaştırmıştır. Azınlık Pay Sahibi Yatırımcıların Korunması İşlemleri çerçevesinde; hissedar haklarını, büyük kurumsal kararların alınmasında azınlık hisse sahiplerinin karar payını artırarak ve şeffaflığı talep ederek azınlık yatırımcıların korunmasını sağlamıştır. Vergilerin Ödenmesi İşlemleri için; bazı vergi oranlarını düşürerek vergi ödemeyi kolaylaştırmış. Sınır Ötesi Ticaret İşlemleri kapsamında; faturalandırma sistemini elektronik ortama taşıyarak daha hızlı ithalat yapılmasını sağlamıştır.

Nijerya; İşe Başlama İşlemleri kapsamında, kayıt belgelerinin elektronik olarak damgalanmasına izin vererek iş kurma işlemlerini hızlandırmaya başlamıştır. İnşaat İzinlerinin Alınması İşlemleri kapsamında; ücret çizelgelerini ve tüm başvuruları yayınlamaya şeffaflığı artırma ve izin alma süresini azaltma çalışmalarına ağırlık vermiştir. Tapu Siciline Kayıt İşlemleri için; toprak mülkiyet belgelerinin onaylanmasında “yeminli” özelliğini kaldırmış, kara nakilleri ile ilgili istatistik verileri, tapu işlemleri için gerekli belge listelerini, ücret tarifelerini ve hizmet standartlarını paylaşımına açarak şeffaf hale getirmeyi amaçlamıştır. Kredi Alma İşlemleri için, çıkardığı yeni yasa ile modern teminat sistemi kurmuş ve krediye erişimi güçlendirmiştir. Son olarak Vergilerin Ödenmesi İşlemleri için vergilerin ödenmesi adına yeni kanallar geliştirmiş ve vergi mükelleflerinin beyannamelerini verebilecekleri büro (*Federal Inland Revenue Service*) sayısını artırarak vergi ödemesini kolaylaştırmayı hedeflemiştir.

Türkiye; Tapu Siciline Kayıt İşlemleri çerçevesince; tapu devri masraflarını azaltarak tapu alınmasını kolaylaştırmıştır. Kredi Alma İşlemleri doğrultusunda; çıkardığı yeni bir yasa ve birleşik bir teminat sicili oluşturarak teminatların icrasını mahkemeye karşısına çıkarmış bununla da krediye erişim mekanizmasını güçlendirmiştir. Kişisel veri koruması için çıkardığı bir diğer yasa ile kredi bilgi sistemini geliştirmiştir. İflasın Çözümü İşlemleri için yapmış olduğu düzenleme ile oluşabilecek acil durum öncesinde ve sonrasında ortaya çıkan iflas prosedürlerinin ertelenmesine ilişkin başvuruları askıya almış bu da bir çözüme ulaşmayı zorlaştırmıştır (www.doingbusiness.org/reforms, 2018).

İş Yapma Kolaylığı Kapsamında MINT Ülkeleri Üzerine Bir Değerlendirme

SONUÇ

Küreselleşen dünyada özellikle 1980'li yıllardan sonra liberal ekonomik anlayışla birlikte ülkeler uyguladıkları politikaları yabancı yatırımcı için bir cazibe merkezi olmak adına kullanmaya başlamışlardır. Yabancı yatırımın başta ödemeler dengesi ve istihdam oranlarını pozitif yönde etkilemesi, mali kaynak transferi, teknolojik ve teknik bilgi gibi katkıları ile bulunduğu ülkenin uluslararası arena ile etkileşimine destek olduğu görülmektedir. Özellikle gelişmekte olan ülkeler için önem arz eden yabancı yatırımcının ülkeye çekilebilmesi adına çeşitli düzenlemeler ve mevzuatta iyileştirmeler yapmak kaçınılmaz olmuştur. Çünkü yatırım yapacak olan kişi veya kuruluşların karar vermesinde yatırım yapılacak ortamın uygunluğu önemlidir. Bu noktada yatırımcının en optimal kararı verebilmesi adına Dünya Bankası tarafından, ilki 2004 yılında olmak üzere bu yıl 15.si yayımlanan İş Yapma/İş Kurma Kolaylığı Endeksi (Doing Business) oluşturulmuştur. 190 ülkenin yer aldığı bu raporu oluşturmaktaki amaç dünya ülkelerini kendi içlerinde sahip oldukları yatırım olanakları çerçevesinde değerlendirmek ve sıralamaktır. Hükümetler gereğinden fazla belge temini, alt yapının yetersiz olması, teferruatlı prosedürler, gümrük ve limanlardaki ağır bürokratik uygulamalar vb konularda yaptıkları iyileştirmeler ile raporda kendilerine daha üst sıralarda yer bulmaya gayret göstermektedirler.

Her yıl bir önceki yılın verilerinden oluşan bir rapor halinde sunulan İş Yapma/İş Kurma Kolaylığı Endeksi ülkeleri on başlık altında inceleyip, sıralayarak oluşturulmaktadır. Söz konusu başlıklar; işe başlama işlemleri, inşaat izinlerinin alınması işlemleri, elektrik bağlatma işlemleri, tapu siciline kayıt işlemleri, kredi alma işlemleri, azınlık pay sahibi yatırımcılarının korunması işlemleri, vergilerin ödenmesi işlemleri, sınır ötesi ticaret işlemleri, sözleşmelerin uygulanması işlemleri, iflasın çözümü işlemleridir. Bütün bunlara ek olarak ayrıca istihdam mevzuatının esnekliği ve iş kalitesinin özellikleri ile söz konusu ülkelerin sahip olduğu koşulları ortaya koyabilmek adına açıklama niteliğine sahip bir alt başlığa da raporda kendine yer bulmuştur. Bu endeksler kendilerini oluşturan alt başlıklar ile oluşturulmuştur. Çalışmada detaylı bir şekilde bu alt başlıklara yer verilmiştir.

Dünya da rekabet ortamının oluşmasıyla güç dengelerinin dönem dönem değiştiğini ve bununla birlikte cazibe merkezi olarak adlandırılan bazı ülkelerin öne çıktığı görülmüştür. 2013 yılında Jim O'Neill yeni bir oluşuma dikkat çekerek, Meksika, Endonezya, Nijerya ve Türkiye'yi kapsayan MINT Ülkeleri'ni gündeme taşımış ve bu ülkelerin önümüzdeki 20-25 yıllık dönemde küresel ekonominin yeni çekim merkezi olacağını ileri sürmüştür. Söz konusu ülkelerin farklı jeopolitik özellikleri olmasına karşın sahip oldukları ortak ekonomik özellikleri onların bu grup içinde yer almasına yol açmıştır. Yapmış oldukları reformlar ile artan rekabet ortamına uyum sağlayabildikleri ve İş Yapma/İş Kurma Kolaylığı Endeksi raporuna da yansımıştır.

Çalışmada MINT üyesi ülkelerin İş Yapma/İş Kurma Kolaylığı Endeksi içerisinde ki sıralamasına yer verilmiş ve başarı durumlarının kendi içlerinde farklılık gösterdiği görülmüştür. 2018 yılı raporuna göre MINT üyesi ülkeler;

İşe Başlama İşlemleri Endeksi iş kurmak isteyen girişimcinin yapması gereken bütün işlemler ve bu işlemlerin yapılması için katlanılan maliyetler ve harcanan gün sayılarını belirlemektedir. Türkiye üyeler arasında 7 işlem sayısı ve bu işlemleri yapabilmek için gerekli 8 gün sayısı ile daha avantajlı durumdadır. Türkiye'yi Meksika, Endonezya ve Nijerya izlemektedir.

İnşaat İzinlerinin Alınması İşlemleri Endeksi bir ülkede inşaat izinlerinin alınması esnasında yapılması zorunlu olan işlemlerden ve katlanılması gereken maliyetlerden oluşur. Meksika üyeler arasında 15 işlem ve bu işlemleri yapabilmek için gerekli 76 gün sayısı ile daha avantajlıdır. Meksika'yı Türkiye, Endonezya ve Nijerya izlemektedir.

Elektrik Bağlatma İşlemleri Endeksi ülkedeki yerel bir işletmenin işletmesine elektrik bağlatabilmek için yapması gereken işlemler, bunun için katlanılması gereken maliyetlere ek olarak tarife güvenilirliği ve tarife endeksinin şeffaflığına göre oluşturulmaktadır. Endonezya'nın diğer üyelere göre 4 işlem sayısı ve 34 gün ile önde olduğu ve sırasıyla Türkiye, Meksika ve Nijerya'nın da raporda yer aldığı görülmüştür.

Tapu Siciline Kayıt İşlemleri Endeksi'nde bir şirketin başka bir şirketi satın alması ve satın alınan şirketin mülkiyet haklarını devralmak için yapılması gereken işlemlerin bütünü olarak karşımıza çıkmaktadır. İşlemlerin sayısı, bu işlemlerin yapılması için katlanılan maliyetlerde göz önüne alınmıştır. Türkiye 7 adet işlem ve 7 gün ile üye ülkeler arasında öne çıkmıştır ve onu Meksika, Endonezya ve Nijerya takip etmiştir.

Kredi Alma İşlemleri Endeksi'nde borç alan ile borç verenlerin sahip oldukları kredi bilgilerinin paylaşımı ve tarafların yasal hakları ilişkin değerlendirmede bulunmak için bir takım göstergelerin birleşiminden oluşturulmuştur. En avantajlı üyeden diğerlerine göre dezavantajlı olan üyelere doğru sıralama ise Meksika, Nijerya, Endonezya ve Türkiye'dir.

Azınlık Pay Sahibi Yatırımcılarının Korunması İşlemleri Endeksi işletmedeki yönetim yetkisinin veya işletmenin sahip olduğu mal varlığının iyi kullanılmamasına karşı şirketteki azınlıkta olan yatırımcıların çıkarlarını koruma seviyesini belirlemek için kullanılır. Üye ülkeler arasında avantajlı olan Türkiye'yi Meksika, Endonezya ve Nijerya takip etmektedir.

Vergilerin Ödenmesi İşlemleri Endeksi bir yılda orta büyüklükteki şirketlerin ödemesi gereken vergi ve katkı payları ile bu ödemelerin şirket için yüklenilmesi gereken giderleri ölçmektedir. Yıllık 6 ödeme ve 240,5 saatlik ödeme katlanılması gereken

İş Yapma Kolaylığı Kapsamında MINT Ülkeleri Üzerine Bir Değerlendirme

zaman ile Meksika üye ülkeler arasında avantajlı konumdadır. Türkiye, Endonezya ve Nijerya sırasıyla takip etmektedir.

Sınır Ötesi Ticaret İşlemleri Endeksi malların ihracat ve ithalatının lojistik süreci ile ilişkili zaman ve katlanılan maliyeti ölçmektedir. Ve üye ülkeler Meksika, Türkiye, Endonezya, Nijerya şeklinde sıralanmışlardır.

Sözleşmelerin Uygulanması İşlemleri Endeksi ticari bir anlaşmazlığın mahkemelerinde çözülmesi için gereken zamanı ve katlanılması gereken mahkeme masrafların maliyetini ölçer. Buna ek olarak söz konusu ülkenin sahip olduğu adalet sisteminin kalitesi ve verimliliğini artırmak adına yürütülen uygulamaları da değerlendirir. Bu değişkenler çerçevesinde en avantajlı üye Türkiye ve onu sırasıyla Meksika, Nijerya ve Endonezya izlemektedir.

İflasın Çözümü İşlemleri Endeksi alacakların tahsili için şirketin yeniden organizasyonu, alacak tahsilatı için ticari bir iflas neticesinde şirketin tasfiye prosedürleri için gereken zaman ile bunlar için katlanılması gereken maliyet ile iflasın çözümü için gerekli yasal düzenlemelerin gücü ve kalitesinin bileşimi ile ölçülür. Üye ülkeler arasında en iyi durumda olan Meksika'yı Endonezya, Türkiye ve Nijerya izlemektedir.

MINT üyesi ülkelerin 1 Haziran 2016 - 1 Haziran 2017 dönemi içinde İş Yapma/Kurma Kolaylığı açısından uygulamaya koydukları reformlar da incelenmiştir. Bütün bu uygulamalar yeterli olmamakla birlikte yapılan düzenlemeler MINT üyesi ülkelerin dünya sıralamasında ki yerini hiç kuşkusuz daha üst sıralara taşımaya yardımcı olacaktır.

Sonuç olarak yükselen ekonomiler olarak dikkatleri üzerine çeken MINT üyesi ülkeler 10 farklı endeksi başlığı altında karşılaştırmalı olarak değerlendirildiğinde avantajlı ve dezavantajlı oldukları durumlar tespit edilmiştir. Endekslerin sonuçları itibarıyla genel anlamda en avantajlı ülkelerin Meksika ve Türkiye olduğu, Endonezya ve Nijerya'nın (Kredi Alma ve İflasın Çözümü Endeksleri hariç) dezavantajlı olduğu görülmüştür.

KAYNAKÇA

Adda, J. (2002). Ekonominin Küreselleşmesi. İstanbul: İletişim Yayınları.

Akses, S. (2015) İKV Değerlendirme Notu: "Türkiye'de İş Ortamının İyileştirilmesi Süreci Yavaşladı mı?", İktisadi Kalkınma Vakfı.

Alkin, K. (2015), "BRIC'de İki Ülke 'Topun Ağzında', MINT'e Odaklanalım", <https://www.yenisafak.com/yazarlar/keremalkin/bricude-iki-ulke-topun-agzindau-mintue-odaklanalim-2007186> (Erişim Tarihi: 09.02.2018).

Atıl, A., Boztepe H., Ergül, B., Şenalp, A. ve Gürsu, T. (2017). Doing Business 2017-2017 İş Ortamı Raporu- T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı RYKGM - Ekonomik Analiz ve Değerlendirme Dairesi, Ankara, Yayın No: 888.

- http://risk.gtb.gov.tr/data/52c2b9c5487c8e312c01317f/DB2017_Ocak%202017.pdf
- Durotoye, A. (2014), "The MINT Countries as Emerging Economic Power Bloc: Prospects and Challenges", *Developing Country Studies*, 4(5), 99-107.
- Hayaloğlu, P. (2015), "MINT Ülkelerinde Demokrasi Ekonomiyi Nasıl Etkilemektedir?", *Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi*, 1 (1), s: 17-29
- <http://www.doingbusiness.org/~media/WBG/DoingBusiness/Documents/AnnualReports/English/DB2018-Full-Report.pdf> (Erişim Tarihi: 23.02.2018).
- Karluk, Rıdvan. (2013). *Uluslararası Ekonomi Teori-Politika*, İstanbul: Beta Yayınevi.
- Koç, E., Kaya, K. ve Şenel Mahmut Can, (2017), "Dünya'da ve Türkiye'de Ekonomik Göstergeler-İş Yapma/İş Kurma Kolaylığı Endeksi", *Mühendis ve Makine*, C.58, S.685, s:17-42.
- Yardımcıoğlu, M. 2014. "Yükselen Piyasa Ekonomileri ve İş Yapabilirlik Endeksi Karşılaştırması", *KSÜ İİBF Dergisi*, C: 4, S:1.
- Yılmaz, E. (2015), "Ekonomik Düzlemde Yeni Senaryo: BRIC Ülke Bloku Yerine Türkiye'li MINT", <http://www.kto.org.tr/d/file/ekonomik-duzlemde-yeni-senaryo---birc-bloku-yerine-turkiyeli-mint.pdf> (Erişim: 10.02.2018).
- Yılmaz, K. (2007), "Türkiye İçin Doğrudan Yatırım Stratejisine Doğru", *YASED 2007 (Uluslararası Doğrudan Yatırımlar Değerlendirme) Raporu*, İstanbul: 2007.
- www.doingbusiness.org 2018 a (Erişim Tarihi: 25.02.2018).
- www.doingbusiness.org 2018 b,
- <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/mexico>
- <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/indonesia>
- <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/nigeria>
- <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/turkey> (Erişim Tarihi: 26.02.2018)
- www.doingbusiness.org 2018 c,
- <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/mexico#dealing-with-construction-permits>
- <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/indonesia#dealing-with-construction-permits>
- <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/nigeria#dealing-with-construction-permits>
- <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/turkey#dealing-with-construction-permits> (Erişim Tarihi: 27.02.2018)

İş Yapma Kolaylığı Kapsamında MINT Ülkeleri Üzerine Bir Değerlendirme

www.doingbusiness.org 2018 d,

<http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/mexico#getting-electricity>

<http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/indonesia#getting-electricity>

<http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/nigeria#getting-electricity>

<http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/turkey#getting-electricity> (Erişim Tarihi: 27.02.2018)

www.doingbusiness.org 2018 e,

<http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/mexico#registering-property>

<http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/indonesia#registering-property>

<http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/nigeria#registering-property>

<http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/turkey#registering-property> (Erişim Tarihi: 27.02.2018)

www.doingbusiness.org 2018 f,

<http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/mexico#getting-credit>

<http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/indonesia#getting-credit>

<http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/nigeria#getting-credit>

<http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/turkey#getting-credit> (Erişim Tarihi: 28.02.2018)

www.doingbusiness.org 2018 g,

<http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/mexico#protecting-minority-investors>

<http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/indonesia#protecting-minority-investors>

<http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/nigeria#protecting-minority-investors>

<http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/turkey#protecting-minority-investors> (Erişim Tarihi: 01.03.2018)

www.doingbusiness.org 2018 h,

<http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/mexico#paying-taxes>

<http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/indonesia#paying-taxes>

<http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/nigeria#paying-taxes>

<http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/turkey#paying-taxes>
(Erişim Tarihi: 03.03.2018)

www.doingbusiness.org 2018 ı,

<http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/mexico#trading-across-borders>

<http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/indonesia#trading-across-borders>

<http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/nigeria#trading-across-borders>

<http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/turkey#trading-across-borders>
(Erişim Tarihi: 03.03.2018)

www.doingbusiness.org 2018 i,

<http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/mexico#enforcing-contracts>

<http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/indonesia#enforcing-contracts>

<http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/nigeria#enforcing-contracts>

<http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/turkey#enforcing-contracts>
(Erişim Tarihi: 03.03.2018)

www.doingbusiness.org 2018 j,

<http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/mexico#resolving-insolvency>

<http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/indonesia#resolving-insolvency>

<http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/nigeria#resolving-insolvency>

<http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/turkey#resolving-insolvency>
(Erişim Tarihi: 03.03.2018)